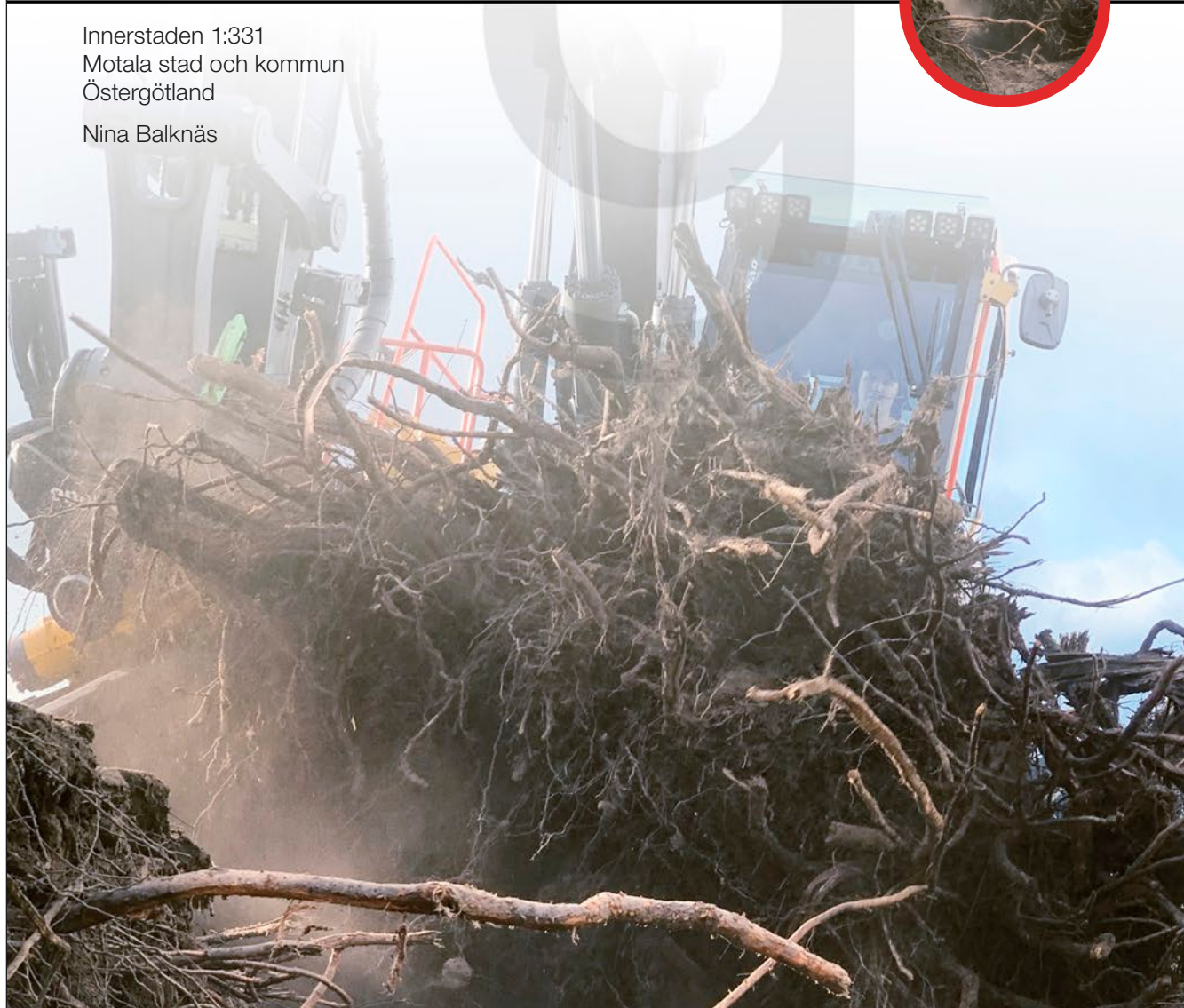

Allé, allé

– schakt i Platensgatan, Motala

Innerstaden 1:331
Motala stad och kommun
Östergötland
Nina Balknäs

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

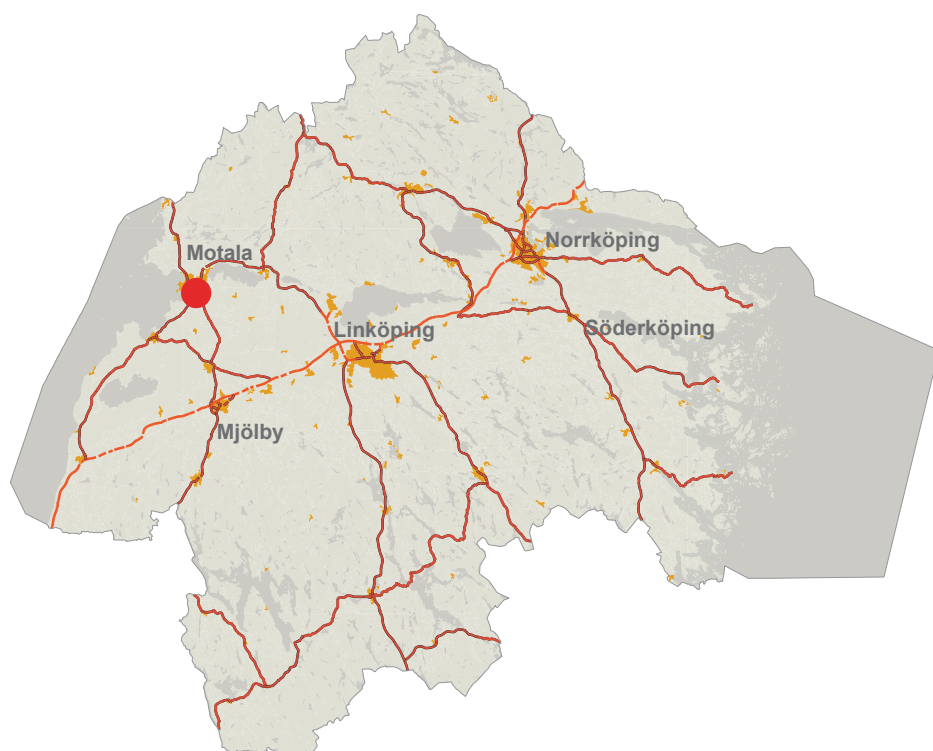
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

---

*Översiktskarta över Östergötlands län med platsen
för schaktningsövervakningen markerad i rött.*

© 2020 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2020:68

Författare	Nina Balknäs
Kvalitetsgranskning	Helmut Bergold
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	En av alla stubbar som grävdes bort. Foto från öster.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>
Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001
Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2020:68

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Allé, allé

– schakt i Platensgatan, Motala

Innerstaden 1:331
Motala stad och kommun
Östergötland

Nina Balknäs

Lst dnr 431-14635-2020

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Östergötland
Kommun	Motala
Landskap	Östergötland
Socken	Motala
Fastighet	Innerstaden 1:331

Fornlämningsnummer	—
Lämningstyp	—
Datering	—

Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2020-09-17
Länsstyrelsens diarienummer	431-14635-2020
Uppdragsnummer i Fornreg	202001273
Arkeologgruppens projektnummer	P20065

Projektledare	Nina Balknäs
Fältpersonal	Nina Balknäs

Undersökningstid	November 2020
Exploateringsyta	
Undersökt yta	64 m ²
Inmätningsteknik	Manuell
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd tillvaratogs.

Innehållsförteckning

Sammanfattande inledning.....	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Syfte och målgrupper.....	7
Metod och genomförande.....	7
Resultat.....	7
Tolkning.....	9
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	10
Referenser	11

Figur 1. Karta över västra Östergötland med platsen för schaktningsövervakningen markerad med svart cirkel. Skala 1:250 000.

Sammanfattande inledning

Arkeologgruppen AB har genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i samband med kommunal grävning för trädgropar på Platensgatan i Motala, Östergötland. Anledningen till den arkeologiska insatsen var närheten till stenåldersboplatsen "Kanaljorden" (L2009: 7873), vars utbredning inte är klargjord.

Arbetet genomfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län. Beslut i ärendet fattades den 17 september 2020 (dnr 431-14635-2020). Kostnadsansvar bars av Motala kommun.

En sträcka på 64 löpmeter övervakades. Ingen fornlämning fanns i schakten. Endast yngre lämningar i form av gatunivåer och påförda lager påträffades i schakten, som redan tidigare grävts för trädplantering.

Bakgrund och kulturmiljö

Anledningen till schaktningsövervakningen var närheten till den kända stenålderslokalen "Kanaljorden" (L2009:7873) som undersöktes åren 2009–2013. Boplatsen är inte avgränsad och hela området är rikt på lämningar från främst mesolitisk tid (L2009:7813; L2008:6497; L2009:9860; L2008:2518). I närheten av undersökningsområdet har också ett gravfält från förromersk tid (L2008:2540) undersökts (Sköld m.fl. 2017) och längre söderut finns boplatsen L2009:9861 med samtida lämningar liksom även lämningar från yngre järnålder. Boplatsen ligger inom området för bytomten L2011:1331 som har skriftligt belägg från år 1288. I västra delen av bytomten lät Gustav Vasa år 1522 uppföra en kungsgård.

Söder om de här aktuella schakten, på den yta som nu är parkeringsplats har en arkeologisk utredning genomförts år 2011. Då påträffades ett barksjok i ett torvlager. Barksjoket kunde inte förklaras på geologisk väg och har ¹⁴C-daterats till 3500–3100 f. Kr. (Holm 2011). Fyndplatsen heter L2008:1681.

Ett av schakten drogs mycket nära de nu aktuella schakten (se figur 2). I schaktet fanns påförda massor ned till 1,3 meters djup (Holm 2011).

Syfte och målgrupper

Syftet var att undvika att fornlämningar skadas, men om det inte kunde undvikas skulle påträffade lämningar undersökas, om möjligt dateras och med ett vetenskapligt arbetssätt dokumenteras. Alla eventuella förhistoriska fynd skulle tas tillvara, anläggningar och lager skulle undersökas samt om möjligt dateras. Undersökningen skulle vara av vetenskapligt god kvalitet och genomföras till en kostnad som inte är högre än vad som är motiverat med hänsyn till omständigheterna.

Målgrupper för undersökningen var Länsstyrelsen och Motala kommun.

Metod och genomförande

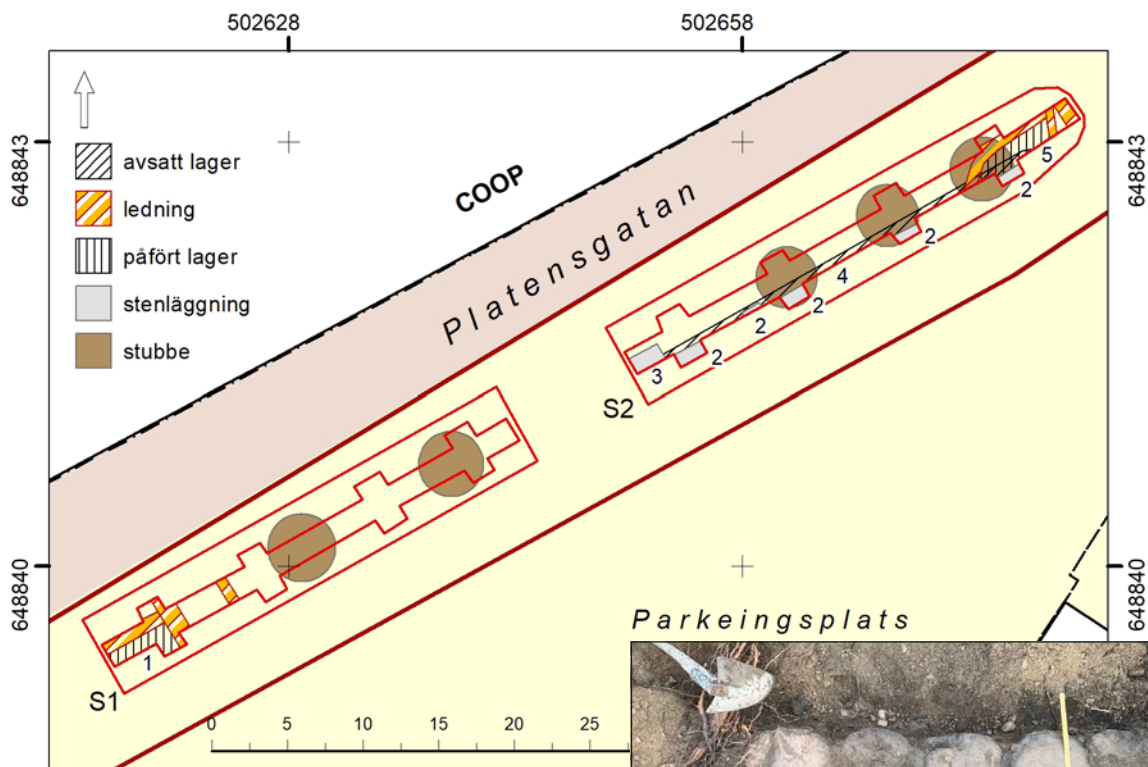
Arbetet genomfördes som en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Det innebar att en arkeolog närvarade vid schaktningen, men att schaktens utbredning och djup styrdes av kommunens önskemål för trädgroparna. Schaktningen skedde skiktvis med en 1,5 meter bred skopa ned till 0,8 meters djup. Då lämningar påträffades stoppades grävningen tillfälligt för arkeologisk dokumentation.

Inmätningar skedde manuellt med ett långt måttband utmed schaktets längdriktning kompletterat med tumstock. Schaktens placering och påträffade anläggningar har i efterhand digitaliserats i ArcGIS 10.3.1 med fastighetskarta och flygfoto som underlag.

Skriftliga anteckningar och fotografering skedde kontinuerligt.

Resultat

Schakt 1 grävdes från väster mot öster. Hela den 5,6 meter breda gräsbevuxna ytan torvades av och ett 1,6 meter brett schakt grävdes mitt i till ett djup av 0,8 meter. Längden uppgick till 31,4 meter. I efterhand grävdes åtta mindre utvidgningar där träden skulle planteras. I stort sett påträffades endast påförda och omrörda massor tillsammans med stubbar och rötter i schaktet, men i den östra delen fanns två nedkörda cementplintar. Längst i väster fanns en sträcka på 4,7 meter med ett lager i botten som uppfattades som något äldre tillkommet. Lagret (A1) bestod av melerad mörkgrå och gråbrun sand med inslag av träflis. I lagret fanns tegelkross, spik samt fönster- och flaskglas.

Figur 3. Schakt- och anläggningsplan.
Skala 1:500.

Schakt 2 grävdes på samma sätt som schakt 1, men med start i öster. Även detta schakt innehöll omrörda massor och kraftiga stubbar och enstaka cementplintar. I öster fanns ett lager i botten som uppfattades som äldre påfört. Lagret (A5) bestod av ljus silt med inslag av kol. Inga fynd påträffades i lagret.

I de fyra utvidgningarna av schaktet som låg i söder fanns en stenläggning bevarad (A2) på 0,3 meters djup. Stenläggningen bestod av rullsten i storleken 0,1–0,2 meter. Den lutade mot norr ned i en rännal med 0,2–0,3 meter stora rullstenar. Stenarna var satta i orange sand som var gråsmutsig i toppen, mellan stenarna. Ovanpå A2 hittades ett hårt ärgat kopparfragment, troligen en del av en etikett eller liknande. Mellan de två utvidgningarna i sydvästra delen av schakt 2 fanns rester av stenläggningen A2 bevarad i schaktväggen. Där fanns en grop fylld med 0,4 meter stora rullstenar i samma sättsand som A2. Gropen var 0,7 meter bred och 0,3 meter djup. Möjligen har den haft en dränerande funktion. I den västra änden av schakt 2 fanns, på samma nivå som A2 en annan typ av stenläggning (A3). Den var satt med kvaderhuggen granit i orange sand. Under stenläggningen fanns ett mörkt, nästan svart sandlager (A4). I lagret hittades kolbriketter, slagg, klarglas och flaskglas.

Figur 4. Stenläggningen A2, sedd från söder.

Figur 5. Schakten inlagda på rektifierat flygfoto från andra halvan av 1900-talet (eniro.se).

Tolkning

Båda schakten hade grävts tidigare. Dels var stenläggningarna A2 och A3 bortgrävda i det stora schaktet, dels innehöll det endast sent omrörda massor med stora stubbar och mängder med trädrötter. I östra delen av schakt 1 och i schakt 2 fanns enstaka cementplintar. Möjligen hör de till den byggnad som stod direkt söder om schakten under andra halvan av 1900-talet. Byggnaden låg utmed det stickspår för järnväg som syns i den på 1980-talet upprättade Ekonomiska kartan (RAK J133-8f8b83; eniro.se). Avseende de två stenläggningarna kan åtminstone A3 utifrån stenhuggningseran i Bohuslän sägas vara från industriell tid, någon gång mellan mitten på 1800-talet och andra världskriget (Östlund m. fl. 2008). Rullstenläggningen är troligen samtida eftersom de ligger på samma nivå och i samma lager. Lagret med kol och slagg (A4) bör utifrån förekomsten av kolbriketter och slagg även det vara från industriell tid, tidigast från anläggandet av Göta kanal på 1870-talet.

Kvarstår gör de två lagren A1 och A5. A1 innehöll fynd från historisk tid, troligen 1800-tal. A5 bör, enligt stratigrafisk dokumentation gjord vid Stiftelsen Kulturmiljövårds utredning (Holm 2011) vara påfört. Då inga fynd gjordes i lagret är det odaterat. Holm (ibid.) anger lagret som omgrävt. Ingen ¹⁴C-datering av lagret anses rimlig då kontexten är oklar.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med undersökningen var att undvika att fornlämningar skadades. I den meningen kan resultatet anses som fullgott eftersom inga lämningar äldre än år 1850 påträffades i schaktet (förutom möjligen lagret A5). Noteras bör dock att schakten endast var 0,8 meter djupa och att äldre marknivå nåddes först vid 1,3 meter i det närliggande schakt som Stiftelsen Kulturmiljövård grävde år 2011. Det kan därför inte uteslutas att fornlämning finns bevarad under det nu grävda schaktet.

Undersökningsplanen har följts och Arkeologgruppen AB har daterat och tolkat de påträffade yngre lämningarna. Därmed är uppdraget fullföljt.

Referenser

Tryckta källor

- Holm, J. 2011. *Motala Innerstad*. Arkeologisk utredning. Motala Innerstad 1:33 och 2:1, Motala socken, Motala kommun, Östergötland. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2011:51.
- Östlund, A., Swedberg, S., Wingård, C., Olsson, L., Jerer, C. 2008. *Granitindustri. En förstudie om kulturresevat för stenindustrin i Västra Götalands län*. Kulturhistorisk rapport nummer 25. Rio Kulturkooperativ 2008.
- Sköld, K., Helander, A., Molin, F. med bidrag av Hagberg, L. och Zetterlund, P. 2017. *Gravar och boplatsslämningar i Ekområdet*. Arkeologi Motala Rapport 2017:121. Arkeologisk förundersökning Arkeologisk undersökning Östergötlands län, Östergötland, Motala kommun, Motala socken Innerstaden 2:1, Motala 299 och 300.

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

RAK J112-54-20 Häradsekonomen 1868-77 Motala

RAK J133-8f8b50 Ekonomiska kartan 1948-1950 Motala

RAK J133-8f8b83 Ekonomiska kartan 1981-1983 Motala

Webbmateriel

<https://www.jarnvag.net/lokguide/historia-lok>, besökt 2020-11-08

<https://www.jvmv2.se/forum/index.php?mode=thread&id=51023>, besökt 2020-11-08

<https://kartor.eniro.se/?c=58.536357,15.044980&z=18&l=historic>, besökt 2020-11-04

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2020:68

